

Liliana POȘTAN

dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Tiraspol

Gândește global, acționează local! O strategie pentru educația globală

CZU 37.01 |

Rezumat: Articolul oferă o viziune asupra strategiei educației globale, fundamentată pe motto-ul "Gândește global, acționează local!". Autoarea analizează cele mai răspândite și comune caracteristici ale conceptului de "globalizare", pentru a propune strategii de formare a competențelor specifice de gândire globală și de acțiune locală pe tot parcursul vieții, în

contexte de educație și învățare formală, nonformală și informală. Sunt stabilite, în temeiul reflecțiilor proprii și ale autorilor citați, că strategiile didactice ale educației globale vor urmări pozitivismul științific, veridicitatea informațiilor, contextualizarea, extrapolarea și conturarea legăturilor cu realitatea globală și cea locală pe mai mulți vectori.

Cuvinte-cheie: globalizare, educație globală, influențe, interacțiuni, strategii educaționale.

Abstract: The article proposes a vision on the strategy of global education, based on the "Think globally, act locally" motto. We analyze the most common features of the concept of globalization, in order to propose strategies for the development of specific skills of global thinking and local action throughout life, in the contexts of formal, non-formal and informal education and learning. We establish, based on our own reflections and on those of the authors cited in the article, that the teaching strategies for global education ought to pursue scientific positivism, truthfulness of information, contextualization, extrapolation, and shaping links with global and local reality on several vectors.

Keywords: globalization, global education, influences, interactions, educational strategies.

Cele mai răspândite și comune trăsături ale tânărului secol al XXI-lea sunt cele legate de caracterul global al influențelor și interacțiunilor sociale, culturale, economice, politice, climatice. În educație, globalizarea este exprimată prin categoriile: *Procesul Bologna, mobilitate academică, credite transferabile, standarde educaționale, internaționalizare științifică*. „Un efect evident al globalizării îl reprezintă tendința de internaționalizare a educației, transpusă în mobilitatea subiecților-elevi, studenți, masteranzi, doctoranzi, dar și a cadrelor didactice (prin programele Uniunii Europene – *Erasmus+*, *Lingua*, *Petar*, *Comett*, *Empus*, *Alpha*, *Comenius*, *Leonardo*), precum și în tendința decidenților de a împrumuta modele de reformă educațională, care sunt astăzi o realitate incontestabilă” [1].

De rând cu conceptul funcționalist al *globalizării* în educație, menționăm și aspectele legate de așa-zisele „provocări ale lumii contemporane”, semnalate „la frontiera dintre milenii” (George Văideanu) și transpuse într-un concept de regândire a educației, care are în vedere, în primul rând, componenta legată de conținutul educației – *noile educații*: educația pentru pace, educația ecologică, educația pentru participare și democrație, educația demografică, educația pentru schimbare și dezvoltare, educația pentru comunicare și mass-media, educația nutrițională, educația economică și casnică modernă, educația pentru timpul liber, educația privind drepturile fundamentale ale omului, educația pentru o nouă ordine internațională, educația comunitară etc.

Figura 1. Interconexiunea structurală și conținutală a educației globale

Expresia esențială a globalizării spațio-temporale, interacționiste și informaționale rezidă în tehnologiile informaționale și comunicaționale, care prefigurează lumea de mâine. „Fluxul liber al imaginilor și al cuvintelor în lumea întreagă, prin intermediul noilor tehnologii convenționale, a contribuit la transformarea relațiilor internaționale și la înțelegerea lumii de către oameni” [2].

Creșterea schimburilor educaționale, internaționalizarea curriculumului, transformările produse sub impactul sporit al tehnologiilor informaționale și comunicaționale sunt evidente în lumea contemporană. Le oferim ca argumente în sprijinul afirmației că fenomenul globalizării este o realitate mondială. ”Se dezvoltă noi instrumente de educație, care presupun noi atitudini: lupta împotriva discriminării, acceptarea multiculturalismului, schimbul intercultural, respectarea drepturilor fiecăruia la existență și împlinire profesională” [1, p. 104].

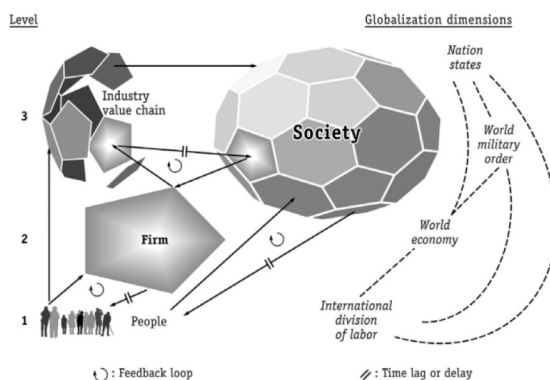
Familia lexicală a substantivului *globalizare* derivă de la rădăcina *glob* – ”corp sferic”.

Figura 2. Familia lexicală a substantivului "globalizare"

Sociologul britanic Anthony Giddens a definit globalizarea ca pe o „intensificare a relațiilor sociale globale, care leagă locații îndepărtate în așa fel încât evenimentele locale să fie modelate de evenimente care au loc la câțiva kilometri distanță și invers” [5]. Potrivit lui Giddens, globalizarea privește societățile, firmele și viețile personale ale oamenilor. Rezultatul este un sistem ierarhic de trei niveluri distincte. Cetățenii (oamenii) influențează corporațiile transnaționale sau firmele locale și lanțurile valorice din industria respectivă. Oamenii sunt, de asemenea, membri ai societății globale în care se dezvoltă companiile transnaționale (TC), influențând calitatea vieții în timp. Pentru a-și îndeplini obiectivele, firmele transnaționale formează lanțuri valorice globale ale industriei, care influențează societatea noastră globală atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, adică cu decalaje sau întârzieri [4].

Figura 3. Interacțiunea dimensiunilor globalizării [5]

Relațiile care pot fi generate între două regiuni pot proveni din surse diferite, cum ar fi: comerțul, politica, progresele tehnologice, sănătatea și multe altele. La fel, aceste legături au capacitatea de a modela orice regiune care se conectează cu alta.

Omul a tins dintotdeauna să cucerească spațiul și timpul. Astfel, istoria globalismului este bogată și se referă la polemicile filosofice, teologice, științifice asupra originii lumii, la deschizătorii de drumuri maritime și terestre pentru a face schimb de idei, produse, artefacte și modele atât în locuri apropiate, cât și în regiuni îndepărtate. Unul dintre cele mai cunoscute și mai vechi exemple este Drumul Mătăsii, o rețea comercială din Evul Mediu care a legat o parte din Asia de Est și de Sud-Est cu diferite regiuni din Europa și Africa, între anii 50 î.Hr. și 250 d.Hr. Debarcarea spaniolilor în America a marcat un alt moment istoric important pentru cunoașterea globală a lumii. Descoperirea de către europeni a Lumii Noi a generat o conexiune importantă, ce a marcat dezvoltarea în era modernă. Revoluția industrială din secolele XIX-XX a avut o influență substanțială asupra globalizării prin expansiune, concurență și exploatarea resurselor naturale distrugătoare ale războiului – și activ, și rece.

Revoluția informațională a încetățenit termenul *globalizare* în context politic, geopolitic, economic, social, cultural, științific, educațional, tehnologic. John Desmond Bernal a introdus termenul *revoluție științifică și tehnică* pentru a descrie noul rol pe care știința și tehnologia l-ar juca în societate. După el, știința devine o „forță productivă”, folosind teoria marxistă a forțelor productive. Tehnologia deschide un întreg univers de noi oportunități. În *Provocări pentru o politică eficace a UE în domeniul securității cibernetice. Document de informare* (2019) al Curții de Conturi Europene se menționează: ”Noi produse și servicii devin tot mai populare și ajung să formeze o parte integrantă din viața noastră de zi cu zi. Cu fiecare nouă evoluție, crește însă și dependența noastră tehnologică, ceea ce înseamnă că

securitatea cibernetică devine tot mai importantă. Cu cât postăm mai multe date personale online și cu cât suntem mai conectați, cu atât ne expunem riscului de a fi victime ale diferitor forme de criminalitate informatică sau de atac cibernetic” [6].

De-a lungul istoriei sale, globalizarea a fost studiată prin prisma teoriilor specifice timpului și cunoașterii științifice asupra relațiilor sociale, economice, politice:

- Liberalismul pune accentul pe piață. Globalizarea este văzută ca un rezultat al progresului tehnic și al apariției suportului pentru creșterea infrastructurii instituționale.
- Realismul politic situează în prim-plan relațiile dintre state. În acest context, globalizarea este tratată ca un rezultat al rivalității dintre statele mari și/sau hegemoniei SUA.
- Marxismul consideră globalizarea drept un produs al capitalismului, în care accentul se pune pe rezultatul dezvoltării forțelor de producție, ceea ce a condus la creșterea producției bazate pe noile tehnologii, dar și la distribuirea inegală a resurselor și, respectiv, la accentuarea disparităților dintre clasele sociale.
- Constructivismul apreciază că globalizarea vizează reconstrucția socială a lumii, necesară în condițiile în care relațiile dintre state depind de modul în care actorii se percep pe sine și pe ceilalți, ceea ce depinde de modul în care interacționează.
- Postmodernismul se concentrează pe relațiile de putere. Sfârșitul istoriei este un concept impus de sociologul și politologul american Francis Fukuyama în cartea sa *Sfârșitul istoriei și ultimul om* (1991), unde sunt descrise, în spirit postmodern, condițiile sociale, economice, psihologice care impun deplasarea tuturor societăților de azi spre o unică formă de viață politică și socială, pe care el o consideră a fi liberalismul democratic burghez [3].

Actualizat de la data anunțării sale ca unul definitiv pentru secolul al XXI-lea, conceptul de *globalizare* vizează transformările climatice, mobilitatea persoanelor, pacea globală, dezvoltarea sustenabilă, securitatea, siguranța alimentară, sănătatea publică, cercetarea, educația, cultura.

Figura 4. Câmpul conceptual al globalismului

Oamenii, bunurile și serviciile, inovațiile, banii, ideile și chiar bolile sunt printre elementele care s-au deplasat prin căile create de globalizare. Unul dintre principalii actori ai acestui fenomen este tehnologia, a cărei dezvoltare a permis schimburi și interacțiuni mai rapide ca niciodată.

Tematica generală a educației globale are în vedere diferite forme de existență și modele de comportament din întreaga lume. Ea este importantă, deoarece analizează individul nu doar în comunitatea sau societatea din care face parte, ci și în lume, ca un tot întreg. Educația globală îi ajută pe tineri să evalueze impactul propriilor acțiuni și să ia în considerare responsabilitățile lor individuale. Institutul de Educație Globală, o organizație nonguvernamentală și nonprofit a Națiunilor Unite, a fost fondat în anul 1984 ca Universitatea pentru Pacea Lumii (*World Peace University*). Scopul declarat al institutului este de “a sprijini crearea unei lumi în care pacea și hrana suficientă să devină un mod de viață, în care există responsabilitatea față de mediu, în care domină dreptatea socială și în care individul obține cel mai înalt grad de autorealizare (autoîmplinire) într-o comunitate a cooperării”.

Tabelul 1. Cele 16 teme globale [4, p. 59]

1. Drepturile generale ale omului	8. Egalitatea de gen
2. Copiii	9. Globalizarea
3. Cetățenia	10. Sănătatea
4. Democrația	11. Securitatea umană
5. Discriminarea și xenofobia	12. Mass-media
6. Educația	13. Pacea și violența
7. Mediul	14. Sărăcia
	15. Drepturile sociale
	16. Sportul

Cercetătorul român Mircea Cosma ne atenționează că „schimbările rapide ale societății, la care cu toții suntem martori, operează la două niveluri: în paralel cu internaționalizarea crescândă se manifestă tendința întoarcerii spre propriile valori. Se naște un conflict de adâncă profunzime între dorința de a manifesta loialitate față de diversele comunități locale și necesitatea de a da un răspuns pozitiv solicitărilor complexității lumii moderne, care diluează puncte fundamentale de susținere, între care cele familiale rămân ca prioritate. Sentimentul de dezorientare este determinat de numeroși factori, dintre care esențiali devin: incapacitatea de a face față particularităților și dinamicii globalizării; teama apariției unor dezastre și conflicte care pun în primejdie viața oamenilor; sentimentul vulnerabilității în fața șomajului; neîncrederea în capacitatea de soluționare eficientă și oportună a disfuncționalităților generate de noul „șoc“ al globalizării. Neliniștiți și zdruncinați de această subminare a temeliei existenței lor, este posibil ca oamenii să

percepă tendințele declanșate din afara grupului lor ca amenințări și să trăiască, în mod paradoxal, sentimentul iluzoriu al securității oferit de retragerea în acest grup propriu și de respingerea „celuilalt“, pe care această retragere uneori o provoacă” [2].

Potrivit unui sondaj realizat de UNICEF în anul 2021, copiii și tinerii sunt cu 50% mai înclinați decât persoanele mai în vârstă să creadă că lumea se transformă într-un loc mai bun cu fiecare generație. Totuși, în pofida optimismului lor, tinerii se așteaptă la acțiuni împotriva schimbărilor climatice, exprimând scepticism față de informațiile pe care le accesează pe rețelele de socializare și luptând cu stări de decesie și anxietate. Ei se consideră cetățeni globali într-o proporție mult mai mare decât persoanele mai în vârstă și îmbrățișează mai ușor ideea cooperării internaționale în lupta împotriva unor amenințări precum pandemia de COVID-19. În general, datele schițează imaginea generațiilor tinere ca un produs al globalizării. În medie, aproape de două ori mai mulți tineri (39%) decât persoane mai în vârstă (22%) se consideră parte din comunitatea mondială mai mult decât din propria națiune sau comunitatea locală. Cu fiecare an adăugat la vârsta respondentului, ponderea persoanelor care se consideră cetățeni globali scade, în medie, cu aproximativ un procent [7].

Este curios faptul că, potrivit definiției din DEX 2009, *globalismul* semnifică un „proces cognitiv propriu copiilor, prin care se reține întregul unui obiect pentru a diferenția apoi părțile componente; metodă pedagogică și didactică bazată pe caracteristicile infantile de a percepe întregul înaintea părților sale componente”. Această definiție ne conduce spre raționamentul deductiv asupra cunoașterii, în care gândirea se mișcă exclusiv în planul conceptelor, concluzia decurgând din premise, de la general spre particular. Pe de altă parte, definiția adjectivului *global* din același dicționar este: „care ia în considerare toate elementele unui ansamblu, care rezultă prin însumarea tuturor elementelor de același fel; total”, conducându-ne spre metoda inductivă de cercetare și învățare, care procesează datele și informațiile de la particular la general, prin urmărirea trecerii de la efect la cauză.

Astfel, educația globală dezvoltă la elevi viziuni de ansamblu și competențe specifice pe potriiva sloganului *Gândește global, acționează local!*, lansat de conservatorul David Brower, fondatorul Zilei Pământului. Logica argumentelor ne conduce spre o abordare funcțională a educației globale: conexiuni și impact, tehnologii, acces și accesibilitate, provocări și conținuturi specifice, viziuni generale și competențe specifice, metode de predare-învățare inductive și deductive.

Din perspectivă transdisciplinară, propunem modelul fizic de abordare a educației globale ca una centripetă

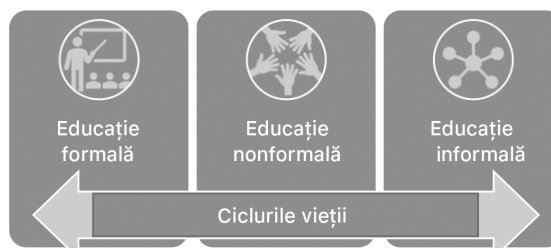
și centrifugă – orientată spre interior și spre exterior, spre centru și spre periferie. Modelul caruselului este o metaforă pentru abordarea educației globale ca una centripetă și centrifugă.

Figura 5. Modelul caruselului – o metaforă pentru abordarea educației globale

Globalitatea sui-generis a educației se exprimă prin articularea pe orizontală și pe verticală a formelor educației și a ciclurilor vieții.

Figura 6. Articularea pe orizontală și pe verticală a formelor educației și a ciclurilor vieții – expresie sui-generis a educației globale

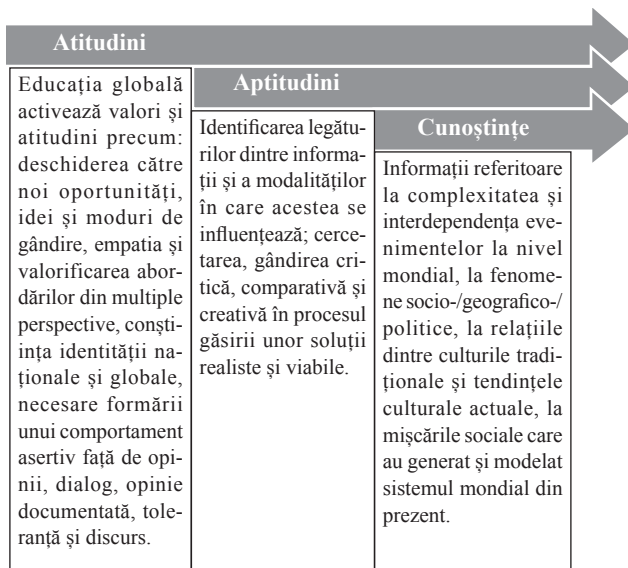

Concepută ca un instrument care facilitează înțelegerea fenomenelor globale, relaționarea acestora, stabilirea conexiunilor între procesele și situațiile de fapt de la nivel mondial și cele de la nivel național sau local, *educația globală* reprezintă primul pas în procesul de formare a competențelor necesare participării responsabile și pe tot parcursul vieții într-o lume multiculturală, diversă și interdependentă, pe baza utilizării cunoștințelor, abilităților și atitudinilor acumulate printr-o varietate de experiențe educaționale (formale, nonformale, informale) de analiză, explorare, valorizare a diferențelor și asemănarilor, ca punct al demarării procesului de schimbare. Competențele specifice din perspectiva educației globale sunt:

- cunoștințe teoretice despre diferitele perspective asupra globalizării, dezvoltării durabile, teoriei postcoloniale, precum și cunoștințe de bază despre teorii, stiluri și metode de învățare;

- cunoștințe despre competențe, aptitudini, abilități și valori care să fie promovate în educația globală;
- abilitatea de a folosi o varietate de metode și instrumente în contexte educaționale în conformitate cu nevoile participanților, cu accent pe metode interactive, participative și orientate către acțiune;
- capacitatea de a transpune în practică varietatea tematică a educației globale prin planificarea, implementarea și evaluarea unor activități educaționale;
- capacitatea de a comunica cu persoane care provin din culturi diferite și au experiențe diferite, precum și capacitatea de a lupta împotriva stereotipurilor și prejudecăților legate de diferite culturi și comportamente;
- capacitatea de gândire critică și reflecție asupra propriei persoane ca facilitator;
- capacitatea de a încuraja învățarea transformativă: procesul de reflecție critică asupra propriilor experiențe și opinii din trecut, analiza propriului sistem de valori, identificarea de alternative în vederea unei posibile schimbări a sistemului de referințe, care să producă un nou mod de gândire. Învățarea transformativă promovează o modalitate nouă de percepție a lucrurilor, astfel conducând spre acțiuni mai juste și mai conștiente pentru o lume mai corectă și mai sustenabilă [3].

Figura 7. Educația globală: competențe de bază

În cheia specificărilor de mai sus, strategiile didactice ale educației globale vor urmări pozitivismul științific, veridicitatea informațiilor, contextualizarea, extrapolarea, conturarea legăturilor cu realitatea globală și cea locală pe vectorii: de la nivelul local la cel global; de la cazul/perspectiva personală la cea colectivă; de la general la particular (deductiv); de la particular la general (inductiv); de

la emoțional la rațional; de la cauze spre efecte, emergente.

Pentru proiectarea demersului didactic al educației globale în contexte de învățare și educație formală, nonformală, informală, profesorul/formatorul se va informa asupra celor mai semnificative și recente provocări globale cu impact local, își va fundamenta un punct de vedere propriu, le va solicita elevilor să se informeze din mass-media asupra problemelor sau oportunităților la nivel global, va identifica unități de învățare pentru un demers transdisciplinar sau planificat din perspectiva gândirii critice (cadru ERRE de predare-învățare-evaluare).

Pentru demersurile la clasă, pot fi propuse o serie de subiecte, de exemplu, *Trei provocări globale majore în ultimii trei ani (pandemia COVID-19, războiul din Ucraina; criza locurilor de muncă și a gazelor naturale, amenințarea securității alimentare*. Se recomandă ca alegerea subiectelor de dezbateri să permită analiza perspectivei temporale tridimensionale a problemei: trecut, prezent, viitor; să determine procesul dezbaterii (să conțină elemente controversate); să genereze procese comparative (situația la capitol în alte țări); să conțină elemente mutabile capabile de devenire; să determine implicarea necondiționată; să fie relevante intereselor subiectului învățării și să fie actuale [Apud 3].

În concluzie: Caracterul global al influențelor și interacțiunilor sociale, culturale, economice, politice, climatice, cu efecte amplificate în cei 30 de ani ai secolului al XXI-lea, a conturat nevoia realizării educației globale. Schimbările rapide ale societății, la care cu toții suntem martori, operează la două niveluri: internaționalizarea crescândă și tendința întoarcerii spre propriile valori. Astfel, se naște un conflict de adâncă profunzime între dorința de a manifesta loialitate față de diversele comunități locale și necesitatea de a da un răspuns pozitiv solicitărilor complexității lumii moderne.

În acest context, educația globală vine să le dezvolte elevilor viziuni de ansamblu și competențe specifice pe potriva sloganului „Gândește global, acționează local!”, strategiile sale didactice urmărind pozitivismul științific, veridicitatea informațiilor, contextualizarea, extrapolarea, conturarea legăturilor cu realitatea globală și cea locală.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE:

1. Ciulpan-Dragomirescu L. Dezvoltarea euroregională în contextul globalizării educației ca factor al fenomenului migrației tinerilor. În: Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere. Vol. 32. Iași: Performantica, 2018, pp. 103-108.
2. Cosma M. Globalizarea și educația. Pe: https://www.armyacademy.ro/reviste/2_2004/r5.pdf
3. Facilitarea educației globale. Suport de curs. Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21. București, 2014. 114 p.

4. Georgantzis N. C. et. al. Giddens' Globalization: Exploring Dynamic Implications. Fordham University, School of Business. USA. Pe: <https://proceedings.systemdynamics.org/2009/proceed/papers/P1072.pdf>
5. Giddens A. The Consequences of Modernity. Stanford University Press: Stanford, 1990.
6. Provocări pentru o politică eficace a UE în domeniul securității cibernetice. Document de informare. Curtea de Conturi Europeană. 2019. Pe: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/BRP_CYBERSECURITY/BRP_CYBERSECURITY_RO.pdf
7. <https://www.unicef.org/romania/ro/comunicate-de-pres%C4%83/un-sondaj-inter-genera%C8%9Bional-de-referin%C8%9B%C4%83-arat%C4%83-c%C4%83-tinerii-sunt-cu-50-mai>